

УДК 633.2:658.155

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ПОСІВІВ КОРМОВОГО КЛИНУ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

Т.Я.Іваненко, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто актуальність і шляхи удосконалення структури кормового клину у сільськогосподарських підприємствах Півдня України, а також позитивні наслідки від здійснення запропонованих заходів.

Рассмотрены актуальность и пути усовершенствования структуры кормовых севооборотов в сельскохозяйственных предприятиях Юга Украины, а также позитивные последствия их осуществления.

В сучасних умовах польовому кормовиробництву належить багатофункціональна роль у стабілізації і подальшому розвитку

сільськогосподарського виробництва та підвищення рівня забезпеченості продовольством, особливо тваринницького походження. Основними виробниками продукції скотарства в останні роки є господарства населення, які у 2002-2003 році виробляли майже 75-80%. На жаль, з 2003-2004 рр. простежується тенденція скорочення поголів'я корів і в господарствах населення. Останнє пояснюється в першу чергу низьким рівнем забезпеченості тварин, особливо ВРХ, грубими та соковитими кормами.

Кормовиробництво Миколаївщини залишається слабкою ланкою на шляху відродження і розвитку тваринництва. За 1999-2003 роки поголів'я худоби скоротилося в кілька разів, але рівень їх годівлі не покращився. Площі під кормовими культурами в сільськогосподарських підприємствах області в 2003 році в порівнянні з 1999 роком зменшилися з 249,4 тис. га до 108,2 тис. га, або в 2,3 рази, продуктивність кормового клину низька і залишається на рівні 12-14 ц к. од. з 1 га. За цей період відбулося зменшення виробництва кормів в перерахунку на кормопротеїнові одиниці в 2 рази і перетравного протеїну в 1,8 рази.

Ми погоджуємося з Лівенським А.І. в тому, що при недостатності в раціоні білку (протеїну) тварини не в змозі достатньою мірою використовувати жири і вуглеводи, які містяться в кормах, а це, в свою чергу, призводить до перевитрачання кормів і підвищення собівартості отриманої продукції. Так, дефіцит в раціоні великої рогатої худоби у 20-25% перетравного протеїну призводить до недобору тваринницької продукції до 30-35%, при цьому витрачання кормів збільшується в 1,3-1,4 рази, а собівартість підвищується в 1,5 рази.

При розробці структури посівних площ під кормові культури необхідно збільшувати частку тих, які з точки зору кормових переваг і економічної ефективності найбільш вигідно вирощувати в умовах конкретного господарства. На підставі розрахованої нами рейтингової оцінки кормових культур за виходом кормопротеїнових одиниць по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області перевага належить багаторічним травам на зеленому кормі і сіно. Але, на жаль, незважаючи на те, що багаторічним

травам належить ведуча роль в створенні міцної кормової бази і біологізації землеробства, площі під цими культурами в 2003 році в порівнянні з 1999 роком зменшилися вдвічі. На нашу думку, головним напрямом розвитку травосіяння повинно стати вдосконалення структури кормового клина на користь багаторічних трав, які дають найбільш дешеві корми і вирощування їх є економічно вигідним. Для підвищення енергетичної і білкової цінності багаторічних трав, як показує досвід кращих господарств Миколаївщини, необхідно віддавати перевагу таким культурам як люцерна і еспарцет.

Удосконалення структури сівозмін польового кормовиробництва дає можливість сільськогосподарським підприємствам створити міцну кормову базу для власного скотарства, вирішити проблему дефіциту кормового білку і створити ринок зелених та грубих кормів для господарств населення. Багаторічні бобово-злакові травосумішки, які дають можливість одержувати високі врожаї (500-600 ц/га, а за умов зрошення понад 700 ц/га зеленої маси та 35-45 ц сіна) і забезпечувати тварин повноцінними кормами, повинні займати не менше як 50-55% кормового клину.

Нажаль, питома вага багаторічних трав в структурі загальної площі посіву в середньому по 174 господарствах Миколаївської області (в яких утримується велика рогата худоба) у 2002 році склала 4,2%. Нами було визначено вплив питомої ваги багаторічних трав на продуктивність кормових угідь і ефективність ведення молочного скотарства за матеріалами статистичних даних 85 господарств, в яких кількість поголів'я дійного стада складала не менше 100 корів. За даними вказаного групування, лише в третині господарств (які потрапили в останні четверту та п'яту групи) питома вага багаторічних трав в структурі посівних площ перевищувала 7,0% і на кожному четвертому гектарі посівів кормових культур була посіяна люцерна, продуктивність кормових угідь в середньому склала 15,5 ц к. од., що в 1,6 разів більше, ніж у 20 господарствах першої групи, де питома вага багаторічних трав в середньому склала 1,6%, а люцерна висівалася лише на кожному 12-му гектарі. Собівартість виробництва 1 ц кормової одиниці в господарствах третьої і четвертої група склала в середньому 26,83

грн., що на 45,7% менше, ніж у господарствах першої групи. Обсяг реалізації молока в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь при майже однаковій щільності поголів'я в середньому по господарствах останніх двох груп склав 12,5 тонн, що майже на третину більше, ніж по господарствах першої групи.

За результатами розрахунків Одеського інституту АПВ, в південному регіоні на 1 корову треба виробляти не менш 21-25 т зеленої маси на рік. Дефіцит зеленої маси повинен поповнюватися кормовою масою сіяних культур з високими кормовими якістьми, які добре поїдаються тваринами. Різноманіття кормів досягається за рахунок наявності в конвеєрі не менше двох одночасно використовуваних культур і широкого застосування багатокомпонентних бобово-злакових сумішок одно та багаторічних трав.

Незважаючи на те, що горох є цінною кормовою культурою, кращим попередником для зернових колосових культур і надійним засобом підвищення родючості ґрунту (особливо при недостатньому внесенні мінеральних і органічних добрив), площі під цією культурою протягом останніх 5 років по сільськогосподарським підприємствам Миколаївської області зменшилися в 1,7 рази і в структурі кормового клину в 2003 році складають лише 4%.

Вирішення проблеми дефіциту якісної зеленої маси і збалансування раціону годівлі за перетравним протеїном можливо через збільшення посівних площ під озимими житом і пшеницею в суміші з озимою викою, озимого ріпаку і люпину як у чистих посівах, так в суміші з кукурудзою, вівса з викою, горохом і люпином, багаторічними бобовими травами і їх сумішками. Такий набір культур за результатами досліджень Одеського інституту АПВ, має забезпечити одержання в середньому 30-40 ц/га кормових одиниць.

Однорічні кормові і багаторічні бобові трави є не тільки основним джерелом кормів, а також є основою біологізації землеробства, збереження родючості ґрунту і охорони навколишнього середовища. За даними академіка УААН Бабича А.О., збільшення в структурі посівів питомої ваги багаторічних трав дозволяє не тільки збалансувати кормовий раціон за перетравним протеїном, а

й за рахунок біологічної фіксації азоту бульбочковими і іншими бактеріями забезпечити їх потребу і збагатити ними верхній шар ґрунтів. Цей фактор біологічного землеробства дозволить поступово зменшувати витрати, пов'язані з використанням азотних добрив (в останні роки вартість 1 тонни азотних добрив постійно зростає) і підвищити віддачу витрат на корми продукцією.